

Obediența românului în fața Vestului este numai aparentă. Românul este, în general, un mare

xenofil – îi admiră și pe „răsăriteni”, și pe „vestici”, dar aceasta este mai mult din cauză că, având înnăscută smerenia creștină, nu se știe considera „elită” și nu-i vine să creadă că în rândurile lui pot exista vârfuri (de aceea valorile noastre umane nu sunt băgate în seamă tocmai de noi) și se simte inferior unora mult mai puțin meritoși, dar „străini” (străini de smerenie, însă). De acolo și cantitatea considerabilă a împrumuturilor lingvistice – în special lexicale: ale lor ni se par mai grozave decât ale noastre.

Asistăm, acum, la o puternică mișcare de adoptare a unor cuvinte englezești. Fenomenul este normal. S-a schimbat un regim. Concomitent, calculatorul ne-a acaparat viața privată și cea profesională. Nu aveam termeni adecvați pentru a exprima toate noutățile care au apărut. S-au deschis granițele teritoriale și ne-am pomenit într-un câmp de influență marcat de extinderea și la alții a folosirii termenilor englezești. Au fost contaminate și limbile de largă circulație, darămite a noastră. Englezismele sunt, în vremurile noastre, și o necesitate, nu doar o modă.

Dar, dacă se poate vorbi de „frangleză” și alte „-gleze”, romgleză nu va fi vreodată. Noi avem o limbă invulnerabilă pentru că are legi foarte bune, iar „rezervorul” lexical este făcut dintr-o membrană extrem de elastică (parcă ar fi fost concepută de bătrânii noștri ca o prefigurare a spațiului informatic-electronic).

Puzderia englezismelor, care pe cei din generația mea (aflată, acum, în asfințitul vieții) de multe ori îi oripilează (pe mine, la fel) îmbogățește limba română, îi face bine și o fortifică.

Majoritatea cuvintelor importate sunt substantive. Și primul lucru care se face, spontan, cu ele este acela de a fi tratate ca fiind de genul neutru (poate să fie și vreo excepție). Deci crește mult inventarul acestui gen pe care nicio altă limbă romanică nu-l conservă, deși latina l-a avut.

Neutre fiind, acestor cuvinte li se face un plural în „-uri” (cu desinența legată, provizoriu, prin cratimă: „mouse-uri”, „site-uri”, „show-uri”; sau, deja, cu terminația neprecedată de linioară: „clickuri”, „e-mailuri”, „weekenduri”), ceea ce înseamnă o adevărată resuscitare a unei caracteristici lingvistice românești, știut fiind că, de mai demult, se manifestă un curent de înlocuire a acestui plural cu cel în „-e” (simțit ca fiind mai modern și mai distins, de asemenea, mai economic). Nu e finalizată, deși legiferată, trecerea de la „chibrituri” la „chibrite” și de la „visuri” la „vise”. Dar sunt uitate „basinuri”, „brilanturi”, „canaluri”, „contrasturi”, „elementuri”, „palaturi”, „tiparuri” – acestea fiind doar câteva exemple din categoria destul de mare și, mai ales, prosperă a pluralului „-uri” (activ în secolul al XIX-lea) transformat în „-e”. Tineretul ăsta – pe care mulți îl vedem superficial, comod, slab instruit și lipsit de conștiință de neam –, dintr-un instinct românesc (că din ce altceva?) reînvie o desinență de a cărei rarefiere nu el e vinovat.

Cuvintele împrumutate în timpurile noastre sunt modelate și mai departe, tot după tipicul gramatical-morfologic românesc. Astfel, le întrebuițăm în vorbire/scriere declinate și, mai ales, însoțite de articol nehotărât („un mail”, „un site”, „un soft”) sau de articol hotărât (unele scrise fără cratimă, altele, deocamdată, cu: „mailul”, „site-ul”, „softul”, dar curând va dispărea, la toate, linioara, iar grafia englezească se va romaniza: „sait”, „saitul”). Or, existența în paralel a articulelor proclitică și enclitică este alt lucru care diferențiază româna de celelalte limbi romanice; în plus, o deosebește și față de latină – limbă fără articol.

Mai mult, encliza și procliza neprivind numai articularea – toată flexiunea morfologică prin clitice se realizează –, sunt întărite și alte categorii gramaticale, în special cele care privesc verbul, deoarece și verbe s-au importat, dar în cantitate mai mică.

Se vede, din toate acestea, cum datorită neologismelor – dominate acum de englezisme – structura limbii noastre este, atât calitativ, cât și cantitativ, în câștig – prin reluarea unor mai vechi obiceiuri de vorbire și prin mai intensă afirmare a celor rămase actuale. Putem aduce oricâte englezisme. Dacă le supunem (și le supunem) gramaticii noastre, ele sunt românești, pentru că primesc trăsături românești. Le romanizăm atât la nivel morfologic, cât și sintactic (relațiile, funcțiile, topica) sau fonetic. Poate că termenul „frangleză” a fost compus în glumă. Dar frangleză poate exista fiindcă morfologia nominală a limbii franceze cunoaște o variațiune minimală, substantivele necăpătând alt look, cu excepția pluralului, dar și pluralul, majoritar în „-s”, din franceză este același cu pluralul exclusiv în „-s”, din engleză, nerezultând, în cazul împrumuturilor, vreo acomodare a termenului străin, alta decât fonetică.

Să nu mai vorbim de sfera lexicală – adică de conținutul semantic – cât de mult are de câștigat. Sinonimia perfectă – știe oricine – este extrem de rară, poate inexistentă. E exasperant să tot auzi de „job”, dar trebuie să recunoaștem că are un înțeles special față de „serviciu”. Jobul denumește un loc de muncă pe care nu-l consideri stabil (deși angajarea se poate face pe termen nelimitat) și conține o nuanță de lucru în domeniu afacerist. Bătrânul „serviciu”, care de multe ori era loc de muncă pe viață (mă rog, până la pensionare) sau cel puțin avea perspectiva unui termen lung, evocă o ocupație așezată.

Iar pentru obținerea unui job (serviciul mai mult se ocupa, decât se obținea...), nu-ți mai depui actele sau cererea, nu te mai înscrii la un concurs, ci „aplici”. Sună tare rău verbul în contextul amintit, dar se aliază și această opțiune spiritului vorbitorului care a căutat întotdeauna să se debaraseze de compuși gen „de-gât-legău” sau „de-părete-frecătoriu”. „A aplica” a prins și pentru că e dintr-o bucată (bucată vocabulară), și pentru că e (oribil zis!) „în tendințe”. Se lărgeste sfera omonimelor, dar, în limite rezonabile, omonimia nu deranjează – gustul pentru mister fiind foarte dezvoltat, la români (atâta doar că „a aplica” sună dizgrațios: un caz particular, însă).

Dacă, la noi, omonimia nu ia, proporții exagerate, la englezi e catastrofal, pentru că, nație „superioară”, cu limbă „de circulație”, n-o să se coboare să împrumute nici din limbi inferioare, nici din limbi clasice - demodate și uitate. Nu-i rămâne, englezului, decât să-i zică „șoarece” (engleza n-are nici diminutive) atât unui mic mamifer rozător, cât și piesei cu care se pune în mișcare cursorul de pe ecranul calculatorului – și toată terminologia informatică englezească are noțiuni luate din cotidian. Noi, însă, foarte primitivi, avem și „maus” (o vreme, vom scrie „mouse”), și „șoarece”, și „șoricel”, și „șoarece de bibliotecă”. Șarmantă, enigmatică, omonimia, dar uzăm de ea cu măsură.

Așa că, pasagera pe la noi engleză consolidează limba română și-i lărgeste și mai mult câmpul lexical (și înainte bogat), mărindu-i puterea de nuanțare în comunicare.

Nu e ceva nou. Au trecut efectiv ori au rămas pe-aici populații migratoare, dintre care unele ne-au și stăpânit – până le-am asimilat pe nesimțite, după ce le-am „smuls” toate cuvintele care ne-au plăcut sau le-am considerat utile. Mai notorii sunt slavii. Ne-a luat cam opt generații să-i integrăm, dar ne-am însușit de la ei și am adaptat limbii noastre, între multe altele, cele mai poetice și calde cuvinte (total lipsite de farmec, în limba lor): duh, nădejde, veșnicie – cuvintele apropiării de Dumnezeu.

Romgleza? – Niciodata

Scris de Angela-Monica Jucan
Luni, 18 Octombrie 2010 09:06

Apa trece, pietrele rămân.